

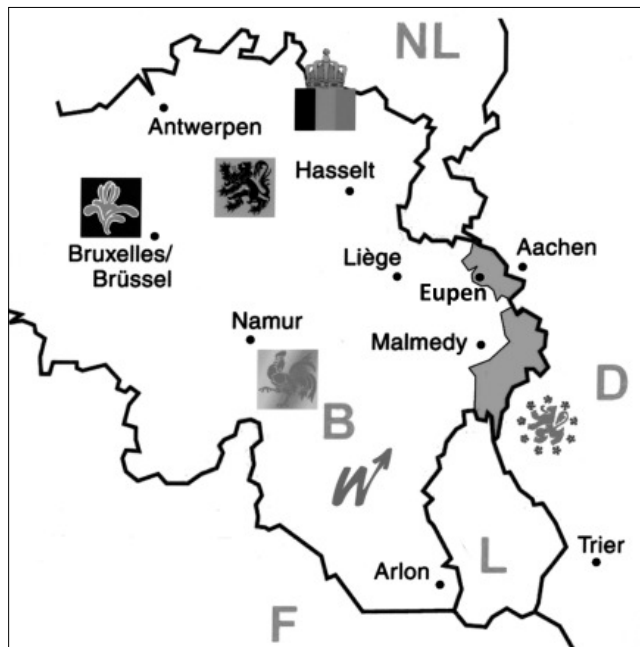
Németek Belgiumban

Kultúra, oktatás és nevelés

Köztudott a németekről, hogy nagyon szeretnek egyesületeket alapítani, és ott jól érzik magukat. A német mentalitás kisebbségi sorsban kultúrájuk és nyelvük védelmében még inkább, mint védőpajzs teremt, termeli az egyesületeket. Már csak a nevük felsorolása is az NK-ban (Német Nyelvű Közösség) egy kisebb könyvet töltene meg. Kutatásom alatt eddig 500 egyesületet számoltam össze, amelyek csak a kultúrát érintő területeken aktívak. Természetesen nem minden egyesület életképes, vannak tiszavirág-életűek is, és vannak hagyományos egyesületek a falvakban és a városokban. Fontos megjegyezni, hogy az azonosság és a különbség büszke tudatosítása, generációkat átfogó hatása az egyesületi életben bizonyosodik be a legjobban. Itt megtalálhatjuk a nemzetközi szervezetek (az Amnesty Internationaltól a Green Peace-ig) keletbelga német nyelvű fiókjait is. A falusi, vidéki népi kultúrákat és szokásokat ápoló egyesületek a globalizálódás és városiasodás ellenére is megkapják a szükséges utánpótlást a fiatalok részéről és virágoznak.

A „Falusi Asszonyok Egyesülete” (Landfrauenvereine) 1950-ben alakult meg a lőveni flamand Parasztszövetség (Boeren-bond) kezdeményezésére. Annak ellenére, hogy a falusi élet azóta teljesen átalakult, a mezőgazdaságban dolgozók száma alig jelenti a lakosság 3 százalékát, ez a szervezet él és virágzik. Ötvenöt helyi szervezetben 2000 taggal a községek háziasszonyait mozgósítja, átlagosan 40 és 80 év között. 50 egyesületi helységben folynak széles skálájú aktivitások: a sütés-főzéstől a virágkötésig és a kertészetig, a kirándulástól a biciklizésig, közös varrodák, kézimunkázás: első pillanatra úgy tűnnek mint egy elmúlt világ idillikus újraélesztése. De aktivitásuk nem merül ki ebben: asszonyokat érdeklő aktuális előadásokat is szerveznek, kreatív műhelyekben naprakész foglalatosságokkal ápolják az asszonyok szolidaritását, önmegvalósítását és a szociális angazsmant.

A „Frauenliga” (Asszonyliga) a Falusi Asszonyok Egyesületével nem konkuráló feminista tanácsadói szolgálat azok számára, akik hivatásukba visszatérni, vagy azt elkezdni kívánják. Megjegyezhetjük, hogy Belgiumban a munkaképes nők százalékaránya európai viszonylatban is igen magas, vetélkedik a holland és a svéd mintákkal, és eléri a 43%-ot. Ta-

nácsot kaphatnak az asszonyok a munkaközvetítésben, a továbbképzésben, segítséget kreatív, hivatásbeli elképzeléseik megvalósításához és általában az élettervezésben. A tanácsadás ingyenes.

Minden faluban van például Cecília-kórus és „Harmonie”, a magyarországi sváb településeken is ismert fúvószenekar. Országszerte, sőt nemzetközileg is ismert az eupeni Királyi Férfi Énekkvartett, a Sank-Vith-i Madrigálkórus és a „Compagnie Irene” tánc- és balettegyüttes. Majdnem minden faluban léteznek helytörténeti egyesületek múzeummal. Az eupeni történeti és múzeumegyesület az alig 23 000 lakosú városban 800 tagot számlál. Nagy látogatottságnak örvendenek a karneválegyesületek. Magyar füleknek nevetségesnek tűnhet az eupeni híres „Királyi Micky Mause Karneválegyesület” elnevezés, de Eupenben senki sem csodálkozik azon, hogy a királyt és Miki egeret egy címben említik. Belgiumban az egyesületek ötvenéves fennállásuk alkalmával kérhetik a királyi jelzöt.

Tánc és színház létezik mind a hivatásos, mind az amatőr vonalon. Egyrészt a félprofesszionális balettegyüttes „Kompanie Irene K.”, amely szakmailag képzett táncosokkal lép fel, másrészt egy sereg táncsoprot mint a kultúra és a folklór hor-

Részlet Bangó Jenő „A vallon kakas és a flamand oroszlán között / Zwischen dem wallonischen Hahn und dem flämischen Löwen” című könyvéből. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.

dozói. Egy úgynevezett félprofesszionális együttes a „Német Nyelvű Közösség Színháza”, az Agora. Az Agora utcaszínházat is szervez, ünnepi alkalmakkor vagy búcsúk alkalmával a falvak főterén, vagy akár egy pajtában lépnek fel a helyi amatőr színjátszó csoportok sokszor modern interaktív színdarabokkal, amelyekben spontán a nézők is szerepelhetnek. Mintegy 30 falusi színjátszó csoport tudja közönségét a világot jelentő deszkákon lelkesíteni. Egy érdekes, alternatív színjátszás az eifeli vidéken az úgynevezett „vándorszínház”. Ezt szó szerint kell érteni: a színészek az erdőben vagy a mezőkön vándorolva mutatják be a színművet, a nézőközönség ugyancsak vándorolva követi őket. A nemzetközi színházünnepnek aláhúzzák a Német Nyelvű Közösség határátlépő jellegét, a kultúra és művészet népeket és kultúrákat egymáshoz kötő funkcióit. Időnként, főleg a választások előtt fellép a színpadokon a „Jedermann” nevű politikai kabaré. A „Művészet és Színpad” (Kunst und Bühne) Egyesület 1956-tól létezik, különösen a németországi színjátszókat látja vendégül Eupenben. Itt már akkor játszották Bertolt *Brecht* műveit, mikor az még az NSZK-ban tilos volt.

Kelet-Belgium nemzetközi művészközpontjának, az IKOB-nak célja, hogy az embereket a modern, kortárs művészetre lelkesítse. A kiállítóterem magas színvonalú kiállításokkal igényes viták színhelye. Több magyar festőművész is tartott már itt kiállításokat. Létezik még Eupenben egy másik helyi kultúrközpont, a „Chudosnik Sunergia” – furcsa oroszos névvel – érdekes rendezvényekkel, főleg a zene és az irodalom összekapcsolásával.

A zenei kultúra magas színvonalat ért el. Az eupeni Zeneakadémia főleg az iskolások zenetanításában jeleskedik, és biztosítja az utánpótlást a 70 helyi fúvószenekar, zeneegyesület, ének- és játéktársaságok számára. Kedvelt még a „drum band” a dobbal és síppal felvonuló gyerekek fellépése, illetve utcai felvonulása ünnepi alkalmakkor. A zenekarok és az instrumentális együttesek alakítják és gazdagítják a Német Közösség zenekultúráját amatőr szinten, de kinőhetnek innen a hivatásos zenészek is. Számos kórus és zenekar zenei és énekművészetével professzionális nivót ér el, és nemzetközi zenekari és énekkórus versenyeken sikerrel szerepel. Háromat érdemes megemlíteni: a Királyi Mária-kórust Eupenben, a 200 éve létező Királyi Madrigálkórust Sankt Vithben és a hergenrathi Királyi Harmónia Fúvószenekart. A nyaranta Eupenben megrendezett „Summer in the City” fesztiválon több pódiumon is szerepelnek az énekkarok, zenekarok változatos programmal. Ezek a nivós zeneesemények a pop- és a rockzenétől a klasszikusokig, valamint a kétévente megrendezett színházfesztiválig gazdagítják a város kultúréletét. A mintegy 90 énekegyesületben, vegyes kórusban minden generáció képviselve van. A templomi kórusokat általában mindenhol Cecilia-kórusnak hívják, és majdnem minden kántor és

orgonista büszkélkedhet a saját kórusával. Főleg karácsonykor, a húsvéti ünnepeken és a templom védőszentjének ünnepén szerepelnek.

A Krautgarten (Füveskert) a Német Nyelvű Közösség irodalmi folyóirata, 2000 példányban évente kétszer jelenik meg. Alcíme „A St.Vith-i Kreatív Atelier Folyóirata” egyrészt bizonyítja, hogy az irodalom ápolása az eifeli vidéken is létezik, másrészt hangsúlyozza az irodalom és a művészet terén végzett információs szolgálatát. Nemcsak a helyi írókat és műveiket mutatja be, hanem nemzetközileg is ismert írók műveit is közli. Kollokviumokat és felolvasásokat szervez. A „Füveskert” célkitűzése „művészeti fórum, amely feloldja a határokat, tudatosan és lelkesen hidat épít a művészeti irányzatok és a kultúrák között” (Kremer 1996). Könyvek is megjelennek a Krautgarten Kiadónál. Az „Eifel Krimi” sorozatban helyi bűntényeket és azok nyomozását dolgozzák fel egyes írók.

A kultúrát, mint mindenhol, a Közösségben is az írásos és vizuális médiumok támogatják, és ezen a területen az utóbbi időkben jelentős fejlődést tapasztalhatunk. A KA3 televíziós csatornán naponta hírmagazint, közérdekű adásokat és vitafórumokat lehet látni. A Belga Rádió és a Médiaközpont (2006-ban ünnepelte hatvanéves fennállását) közös tv-programja aktuálisan informál a régió gazdasági, kulturális és politikai életéről és a helyi sporteseményekről hetente öt-hat órás adásban. A Belga Rádió 1946-ban sugározta első német nyelvű adását először még Brüsszelből, később Eupenből, ahol néhány éve elkészült új reprezentatív épületéből, a modern rádió- és televíziótechnika minden újdonságával felszerelt stúdiókból közvetít. A Német Nyelvű Közösség hivatalos nyilvános jogú rádióadója a legmodernebb digitális technikával dolgozik. Az egész napi programhoz információk, szórakoztató adások és zene tartozik. A hivatalos rádiót több mint féltucat magán rádióadó egészíti ki.

A „Grenz-Echo” (Határ-Visszhang) az egyetlen német nyelvű napilap Belgiumban. 12 000 példányban jelenik meg modern rotációs gépen előállítva. A Grenz-Echo első példányszáma 1927-ben látott napvilágot. Az eredetileg királyhű, konzervatív és keresztény beállítottságú sajtóorgánum ma már független, ideológiamentes nyitott napilap. Több kísérletezés is történt újabb napilapok elindítására, de ezek az érdeklődés hiánya miatt pár szám után megszűntek. Rövid ideig az aacheni Népújság belga oldala jelentett konkurenciát, de ez a vállalkozás is rövid életű volt. Naponta online az interneten is lehívható. Emellett a Grenz-Echo saját könyvkiadót is fenntart.

A Médiaközpont a Régió, illetve a Német Nyelvű Közösség 35 elismert könyvtárának és médiathekájának irányítója. Mediális animációk útján a legkisebbeket is olvasásra ösztönzik. Itt könyveken kívül mindenekelőtt CD-keket, MC-keket és videokazettákat lehet kölcsönözni. A jövő médiu-

ma, az internet, az itteni provider által talált otthonra. A Mediaközpontról bárki ingyen szörfözhet az interneten, és használhatja az elektronikus postát.

Az E-társadalom fejlesztésére Belgiumban hosszú távon minden családot el fognak látni számítógéppel. Az internet széles sávú szolgáltatásaira a kisjövendelműek községi segílyt kérhetnek. Végezetül létezik a „nyitott csatorna”, ahol az érdeklődő maga is tévé-producer lehet, és saját műsorát a képernyőre viheti. A polgár-polgár közti televízió megengedi a német nyelvű belgáknak, hogy aktívan részt vegyenek a televíziózásban. A lakosság különben a német vagy a luxemburgi televízió programjait nézi.

Európa különlegessége a sokrétűség – amely nem káosz. Fontos, hogyan kezelik a kisebbségeket: terhesnek, veszélyeztetetőknek, fölöslegeseknek tekintik-e őket. A kisebbségvédelem – sikerei vagy sikertelenségei ellenére is – nagyon fontos. A médiumok Európája az internet segítségével multimediálisan terjeszkedik. A kisebbségeknek fontos, hogy médiájuk legyen, nem a számuk, hanem a minőség szerint. Nem használ, ha a kisebbségi adásokat csak éjszaka egy és három óra között sugározzák. Az európai sokoldalúság akkor tartható fenn, ha számol a kisebbségek helyzetével és jogaival. Szükség van a kisebbségi média állami támogatására – de nem nemzeti, hanem európai megoldással. Pozitív diszkrimináció szükséges. Európa a huszonegyedik század elején nem a nemzeti állam elvét igényli, hanem egy olyan formájú együttélést, amelyben kultúrák, nyelvek és emberek az államhatároktól és politikai kényszerektől függetlenül fejlődhetnek: cselekvéseiket és akarataikat egymással megbeszélhetik, mindenfajta stigmatizálástól, a többség vagy kisebbség stigmatizálásától mentesen, és mentesen olyan jelzőktől is, mint „idegen”, „fenyegető”, továbbá attól, hogy bevándorló (imigráns) vagy kivándorló-e (emigráns) valaki (Lambertz, 2002).

A magyar vidéktől eltérően nincs tipikus népviselet, de ez nem jelenti azt, hogy nincsenek népszokások, nincs folklór. A vidékre a legtipikusabban a karnevál jellemző, ahol a kelet-belgiumiak nagyjából követik a Rajna menti karneváli szokásokat. Aachen az egyik legnagyobb karneválváros, ennek hatása erősen érződik. Belgiumban különben három nagy karneválközpont van. A nyugatvalloniai Binche-ben húshagyó kedd a felvonulással éri el apoteózisát, Malmedyben pedig a tipikus vallon szokásokat (Chwarne) láthatják a nézők. Eupenben, mint a Rajna-vidéken mindenhol, a karnevál pontosan november 11-én 11 óra 11 perckor kezdődik. Az erre az évre megválasztott karneválherceg a városháza erkélyéről megnyitja hivatalosan az „ötödik évszakot” - két udvarhölgye kíséretében. A karneválherceg általában a város egyik tehetősebb kereskedője vagy kisiparos, akinek feladata, hogy meglátogasson minden bolondgyűlést (Kappensitzung), vagyis az összes karneválegyesület nyilvános ünnepi ülését.

A karneválrendőrség kíséretében szinte naponta látogatja ezeket az üléseket, ahol bejelentik, hogy Őbolondsága II. József herceg női apródjai kíséretében megérkezett, és üdvözlözi a jelenlévőket. A zenekar tust húz. A „hordószonok” (Büttenredner) általában verses formában humorosan felemlíti az új herceg érdemeit, az elmúlt év fonákságait, aztán fellépnek a színpadon a „táncmariskák” (Tanzmariechen), kölni karneválokról ismert öltözékükben. A porosz gárdatiszt egyenruhába öltözött fiatal emberek lelkesen dobálják vagy emelik a levegőbe a csinos lányokat. A gyerekek számára is nagy esemény a karnevál, mert megválaszthatják a Gyermekherceget, aki az iskolákat látogatja kislány apródjaival.

A nagyhét előtti csütörtökön felgyorsulnak az események. Általában félhivatalos ünnepnap, az üzletek délutánra bezárnak, ez az asszonyok napja. Itt is 11 órakor kezdenek, a fekete ruhában, kalappal, régimódi öltözékbe bújt asszonyok megrohmozák a városházát, átveszik a város kulcsát, és kihirdetik az egy napig tartó asszonyuralmat. Nincs hivatalos felvonulás, hanem éneklő, vidám csoportokban járnak az utcákat, és ollóval a kezükben keresik a nyakkendő férfiakat, és a férfihatalom jelképét, a nyakkendőt megrövidítik. Cserébe pusztit kap az áldozat tőlük. Húshagyó hétfőn a karneváli felvonulásra (Rosenmontag) készülődik lázasan az egész város. Minden karneválegyesület felvonul, a traktort és teherautókat feldíszítik, és hatalmas, vicces figurákat építenek rájuk. Minden politikust, helyi nagyságot kifigurázhatnak, nincs pardon – kivéve a király személyét. Az autókat zenekarok, táncoló lányok, mazsorettek követik, és minden egyesület megpróbálja a legszellemesebb figurákat felmutatni, mert az fog első díjat nyerni. Az utca harsog a karneváli daloktól, a petárdák durranásaitól, és a kocsikon ülő egyesületi tagok két kézzel szórják a nép közé a cukorkát és a csokoládét. A húshagyó hétfői felvonulás után a karneválegyesületek helyiségeiben bőséges sörívás után megbeszélnek az ötödik évszak eseményeit, amelyek hamvazószerdán egy csapásra véget érnek. Lehet készülni a következő évre. A magyarországi farsangi ünneplésekre nemigen hasonlít az eupeni karnevál. Talán a mohácsi busójáráson és egyes volt sváb falvakban találunk hasonlókat.

Nemcsak Eupenben van karneváli felvonulás, hanem minden faluban, legkésőbb húshagyó kedden. A bolondok és dilisek gondoskodnak aztán arról, hogy minden községben eleven és színes karnevál legyen. Erre sok pénzt is áldoznak, melyre a helyi költségvetésben az egyesületek számára fenntartanak egy bizonyos összeget (Rosensträter, 1985).

Nagyon elterjedtek a lövészegyletek, ahol ma már női tagokat is felvesznek. Fekete ruhában, érdemjelekkel a mellükön, cylinderben és puskával a vállukon vonulnak fel a lőtérre, ahol minden évben megrendezik a „királymadár lövészetet” (Königsvogelschiessen). Nem élő madarat lőnek természetesen, hanem egy többméteres pózna tetejére

felfüggesztett fehér rudacskát. A legeredményesebb lövész lesz az idei „lövészkirály” (Schützenkönig). Minden faluban van lövészegylet, Eupenben egyes városrészekben is. Ismét egy kuriózum, ami az elnevezést illeti: Eupen Nispert nevű városnegyedében több mint száz éve létezik a Keresztelő Szent János lefejezéséről elnevezett királyi Lövészegylet.

Minden faluban találunk érdekes népszokásokat, amelyek főleg a régi paraszti életre vonatkoznak, de a harmadik generációs bevándoroltaknál is tetszésre találunk. A Szent Márton-napi fáklyás, lampionos felvonulás Eupenben az iskolások körében nagy népszerűségnek örvend. A szombathelyi születésű római katonatiszt, később tours-i püspök, a köpenyét a koldussal megosztó első „pacifista” történetét azzal is ünneplik, hogy gyűjtést rendeznek a szegények számára. A mikulási szokások hasonlóak a magyarországiakéhoz. A nagy áruházakban megjelenik a fehér szakállú Mikulás néger szolgájával, és trónusáról ajándékokat ad a kicsinyeknek. Híres a kelmis-i passiójáték, hasonló a világhírű Oberammergau-hoz, de szerényebb méretben. A szokásos úrnapi körmeneteket sok helyen ágyúlövéssek kísérik – ez is ősi hagyomány. A vallási népszokások között még mindig kedvelt a búcsújárás – persze már nem teljesen gyalogosan. A Rajna-vidéki búcsújáró helyek (Kavelaer, Schönberg) szép számmal látogatottak –, de fordított irányba, a Moresneti kegyhelyre is sok aacheni zarándokol el az aacheni erdőn keresztül. A hatvanas években egy gazdag eupeni gyáros Hergenrathban felépítette Siennai Szent Katalin kápolnáját, és ott is zarándokkultusz született meg, amit a számtalan köszönő márványtáblácska is bizonyít. A kirmess a helyi plébánia-templom névadó szentjének ünnepe, a búcsú napja, eredetileg hálaadó nap volt az aratásért Eupenben, most a búcsúk a szokásos körhintákkal, céllövöldéssel, de modernebb high-tech látványosságokkal is szórakoztatják három napig a lakosságot. Ez az NK és egész Belgium leglátogatottabb búcsúja (Thomae, 2001).

Ammelben, egy eifeli helységben minden negyedik évben nyári ünnepélyt rendeznek, ahol folklorisztikus felvonulás mellett a régi szokások és a kézművesség is újraéled. Több mint egymillió dália díszíti a kocsikat a hergenrathi virágkorzó alkalmából, amely kétévenként ezrével vonzza a látogatókat.

A kézműves művészeteknek is gazdag hagyományuk van. A cinkpát bányászása a tizenharmadik századtól az öntőművészetet fejlesztette, a tizenötödik században a raereni fazekasművészet lett egész Európában híres. Az eupeni takácsok két évszázadon keresztül posztóikkal és ruhaművészetükkel európai híréek voltak. Eifelben pedig a kőfaragók jeleskedtek. A lakosok közül még ma is sokakat vonz a kőfaragás vagy a kőművesség.

A raereni fazekasmúzeum egy középkori várban található. Hétszáz kiállított tárgy – a világhírű

raereni korszak a XV-XIX. évszázadokból láthatók itt. Ezeket ásatások folyamán Raerenben találták. A Göhtalmúzeum a cinkpát bányászatának történetét mutatja be, és bepillantást enged látogatóinak a Göhl völgye helyi történetébe. A Sankt-Vith-i helyi múzeum bemutatja a régi kézműves és mezőgazdász szerszámokat és a tizenkilencedik századi vidéki lakáskultúra bútorait. Európa legnagyobb templomi betlehem-i jászol-kiállítása a Krippana Hergersbergben közvetlenül a német határ mellett található. A karácsony történetét egész évben a világ minden tájáról 300 betlehem-i jászol ábrázolja.

Középiskolák csak a nagyobb helységekből vannak. Az első középiskolát Eupenben még 1808-ban Napóleon alapította. Az eupeni és sankt-vithi püspöki gimnáziumoknak sokkal jobb híre volt, mint a francia mintájú állami athenaeumoknak. A középiskolás lányok oktatását női tanítórendek végezték, és csak a hatvanas évek végére lett koedukáció intézményeikben. A kulturális autonómia elnyeréséig a vallon mintájú iskolarendszer volt mindenhol életben, ez lényegesen eltért a hagyományos porosz iskoláktól mind a tananyag, mind a fegyelem terén. A belga középiskolákban, ahol egész napos oktatás folyt, a tanulók sokkal nagyobb megterhelés alatt álltak, mint a németeknél. A házi feladatokkal a gyerekek az esti órákig foglalkozni kényszerültek. A szerda délutáni és a szombati szabad idejüket sportra és zenetanulásra használhatták fel.

Más volt a helyzet a szakmai középiskoláknál. A legnagyobb intézmény az eupeni „Róbert Schuman Intézet”, ahol nemcsak a klasszikus iparos szakmákat (asztalos, lakatos, autószerelő stb.) tanulhatták, hanem már más, modernebb orientációkat is az egyre inkább fejlődő harmadik szektor igényeit figyelembe véve. Az elektronika, a számítógép, a nyelvoktatások külön szakmai súlypontok, amelyek az iskolai bizonyítványokban is feltűnnek. Az ipariskoláknál már a hatvanas években bevezették a „duális rendszert” – a kézműves vagy szerelői szakmákat tanulók hetente csak két, esetleg három napig nyomták az iskolapadot – a többi napokon műhelygyakorlatokon voltak, vagy a mesternél tanulták a szakmához szükséges gyakorlati fogásokat.

Az iskolán kívüli, illetve melletti továbbképzés az NK egyik fontos oktatási és kulturális feladatahoz tartozik. Erről képet kapunk, ha átlapozzuk a százoldalas „Továbbképző Kézikönyvet”. Az első helyen áll a nyelvi továbbképzés, különösen a francia, mert a kulturális autonómia egyik pozitívumának nem mondható mellékhatása az volt, hogy a hagyományos kétnyelvűség háttérbe szorult, hiszen minden, amire az itteni polgárnak szüksége van képzéséhez, műveltségéhez, német nyelven rendelkezésére áll. Ha azonban vallon vidéken keres munkát, ott egyedül német nyelvtudásával elveszett. Ugyanígy elveszve érzi magát, ha a föderális állam tisztviselőjeként akar dolgozni. Tudni kell, hogy a föderalizálás

ellenére Belgiumban az állami tisztviselők és alkalmazottak száma a legmagasabb az Európai Unióban. Az állami hivataloknál a hivatalos szövegek csak két nyelven olvashatók – franciául és flamandul. Kiszámították, ha minden hivatalos szöveget németre is le kellene fordítani, akkor az állami fordítói hivatalnak még kétszáz alkalmazottat kellene felvennie. A francia jogi kifejezések, az alkotmány, a törvények folyamatos német fordítása sziszifuszi munka. A nyelvi továbbképzésre tíz európai nyelvre van ajánlat a helyi intézményeknél – köztük van az orosz és a horvát is. A második helyen a számítógép, az elektronikus adatfeldolgozás kurzusai kínálnak széles sávon ajánlatokat, a könyvelői, titkári, háztartási kurzusok is látogatottak. A különféle érettségikre előkészítő esti tanfolyamok szolgálnak. Tizenöt szakmában folyik továbbképzés, úgy is, mint a mestervizsgák előkészítése, úgy is, mint szakmai továbbképzés. Az NK oktatási és kulturális minisztériuma az élethossziglani tanulás elvét a gyakorlatba akarja átültetni. Tíz intézmény végzi koordináltan a továbbképzés munkáját.

Csak Eupen városában volt tanítóképző főiskola közvetlenül a háború után, egyházi kézben – később megalakult az állami főiskola is. Jelenleg több főiskola is van, és már nemcsak tanítóképző szakokkal. Az „Autonóm Főiskola” az NK legújabb főiskolája, amely már több fakultással rendelkezik, egyelőre főleg humán, szociális és a beteggondozási szakokon. Neve egyúttal program is, mert a kulturális és oktatási autonómiát hangsúlyozza. Az NK olyan autonóm iskolarendszerrel rendelkezik, amelyet saját igényeinek megfelelően tud alakítani. Az iskolások korán tanulják itt az első idegen nyelvet, a franciát. A 14 000 fiú és leány az óvodától a főiskolás korig jár iskolába. Közöttük vannak gyerekek Belgium más részéből és a közeli külföldről is. Több mint 70 elemi, közép- és speciális iskola van, melyeket három különböző szervezet tart fenn: a Község, a községek és az egyház. A mintegy 700 ipari tanuló képzése a „kettős rendszer” keretében folyik, részben az iskolában, részben az üzemben. Idetartozik a mesterek kiképzése és az élethossziglani tanulás is.

A tudományos kutatás a jövőre készülő tudástársadalomban elsőrangú feladat. Az NK kormányprogramja is felvillantja ezt a kérdést, és megállapítja, hogy ezen a téren még sok tennivaló van.

Három területet lehetne azonban megjelölni, ahol a tudományos kutatás eredményes. Az első a helytörténeti kutatások területe. Itt népes amatőr történeti gárda van, akik komoly támogatást kapnak a környező német egyetemektől, és szakfolyóiratokban publikálnak. A helytörténeti kutatások egyre inkább a jelenkor vizsgálatában tűnnek ki, hadtörténeti kutatásokban, különösen a második vil-

lágháború keletbelga történeteiben. A profi és amatőr történészek munkáját nagyban segíti az eupeni állami archívum – a belga Nemzeti Archívum és Levéltár kelet-belgiumi fiókja –, ahol a kutatók a legrégebb német nyelvű okmányoktól kezdve (1330-tól) a legújabb forrásokig mindent megtalálnak. Az újságarchívum visszavezethető 1827-re, és a német nyelvű országrész kilenc községének és 43 plébániájának okmányait is itt őrzik. A második terület a kisebbségkutatás. Ebben, különösen a tübingeni egyetem Kisebbségkutató Intézetének támogatásával, számos tanulmány jelent meg, tudományos előadások hangzottak el. A Magyar Köztársaság és a Német Nyelvű Község közötti kulturális egyezmény jövőbeni célkitűzéseikhez kell tartozzon, hogy a magas színvonalú magyarországi kisebbségkutatással közös, összehasonlító kutatási programokat szervezzenek. A harmadik kutatási terület a természetvédelem, az ökológia Kelet-Belgiumra összpontosított kérdéseinek a vizsgálata. A Botrange-i Természetpark Központ a Magas-Venn vallóniai részén, az ország legmagasabb pontján felállított kutatóintézet a liégei egyetem interdiszciplináris vezetése alatt kutatja a térség állat- és növényvilágát, az éghajlatot. A kutatások népszerűsítését szolgáló állandó kiállítás, a tudományos munkatársak által vezetett és az évszakokhoz alkalmazkodó kirándulások jó alkalmat adnak a turistáknak, hogy a vidék természeti szépségeit átéljék, és kérdéseikre tudományos magyarázatot kapjanak. Ilyen tudományos felvilágosító munkát végeznek az NK erdészháza is, ahol iskolai csoportokat a természet- és állatvédelem ábécéjébe vezetnek be.

A kormányzat sokat remél az Autonóm Főiskola munkájától. Távoli terv, hogy Luxemburg mintájára egy akadémiai központot alakítsanak ki, ahol meghívott, főleg német előadók, kutatók, egyetemi tanárok szemináriumokat és tanórákat adjanak egyetemi színvonalon a hallgatóknak. A közeli aacheni Technikai Főiskola humánföldrajzi fakultása már több alkalommal végzett tanácsadói és kutatási munkákat. A főváros, Eupen közlekedési problémáinak megoldására például az aacheni Várostervezési és Urbanisztikai Intézet több hónapos terepkutatás és felmérés után javaslatokat tett a város közlekedésének újrendezésére. Ugyancsak az aacheni közreműködésére számítanak a technológia és elektronika egyetemi színvonalú oktatásában. Az NK „Tudományos Akadémiája” még csak egy távoli terv, de megvalósítása nem lehetetlen az Eurégió kooperációs szerződéseinek keretében. A négy egyetem, Maastricht Hollandiában, Liége és Hasselt Belgiumban és az aacheni egyetem már régóta gyakorolják az interdiszciplináris együttműködést. Ide épülne be az NK egyetemi központja vagy akadémiája.